ఆ కా శ దీ ప ం

ఒక్కసారిగా పెద్దకూత పెట్టి రైలుబండి బయలు దేరింది. ఒక మూలగా చతికిలబడిన సుబ్బన్నతాత 'అమ్మయ్య' అనుకున్నాడు. గంట సేపటి నుంచి యీ క్షణంకోసరం ఎదురుచూస్తున్నాడు. ఎంతకూ రైలుబండి బయలు దేరక పోవడంతో 'యింకా యిది కదలదా యేమిటి?' అనిపించింది కూడాను. ఆఖరుకు ఎలానయితేనేమి రైలు బయలుదేరింది. మంచిజోరు అందుకున్నది కూడాను!

ఎముకలు కొరికే చలి. చుట్టూచీకటి. ఈగాంధాంధకారంలోనే నల్లటి ముసుగువేసుకున్న ఆకాశం అందులో మిలమిల మెరుస్తున్న నక్షత్రాలు కనిపిస్తున్నాయి. బండి హోరుతోపాటు బయటి చలికూడా ఎక్కువవుతుంది. సుబ్బన్నతాత తను కప్పుకున్న చిరుగుల గొంగళి మరింత దగ్గరగా లాక్కున్నాడు. ఒళ్లో పడుక్కుని అప్పుడే కునికిపాట్లు తీస్తున్న రాముడికి నిండుగా కప్పాడు. పసి వెధవ! ఈ చలిగాలికి వాడి శరీరం ఎలా సతమతం అవుతోందో యేమిటో! వాడిని యింకా గట్టిగా రొమ్ముకు అదుముకుని చలిబాధ తెలియకుండా తన శరీరంతో కప్పుతున్నాడు తాత!

రైలుబండిలో ఆట్టే జనంలేరు. అక్కడక్కడా చెదురుగా బల్లకు యిద్దరు ముగ్గురు కూర్చున్నారు. అయినా సుబ్బన్నతాత తన మనమడిని పెట్టుకుని-కిందనే ఒక మూలకు ఒదిగి కూర్చున్నాడు. పడుకున్నా అక్కడే పడుకుంటాడు. తనకు అతి ఆశ లేదు; తన కోరికలన్నీ తనకు తగినంతగానే వున్నాయి! ఈ కూర్చోవడమయినా సజావుగా సాగి అనుకున్నట్లు రేపు ఉదయం ఆరుగంటలకల్లా బెజవాడ చేరుకుంటే అంతేచాలు! బెజవాడ చేరుకున్నాక యింకేం దిగులు, విచారం ఉండదు. కాని ఈ బండిలో వున్నంత సేపు కష్టమే. టిక్కెట్ల తనఖీకి ఎవరన్నా వొస్తే తనకు ప్రమాదమే! వాళ్ళలో

నానారకాలవాళ్ళు! ఒక్కొక్కళ్లయితే చూచీచూడనట్లు వొదిలేస్తారు. కాని కొందరు మాత్రం స్టేషన్లో దింపి, తన్ని, చేతిలో ఉన్న రాగిదమ్మిడీలు వసూలుచేసేంతవరకు విశ్రాంతి తీసుకోరు. వాళ్ళకు అంత పట్టుదల ఎందుకో! తనేం మహరాజులాగ పైన పడుకుని ప్రయాణం చెయ్యటం లేదుకద! అందరి కాళ్లకి అడుగున అందరి దయాదాక్షిణ్యాలమీద ఆధారపడి కూర్చున్నాడు! అయినా కొందరు అయ్యలకు తనంటే యింతకోపం ఎందుకో సుబ్బన్నతాతకు అర్థం కాదు. వారి సొమ్ము తనేం కట్టుకుపోతున్నాడు. ఇస్తే కాలణా జోలెలో వేసుకుంటాడు, లేకపోతే నోరు మూసుక్కూర్చుంటాడు. పోనీ టిక్కెట్టుకొనుక్కుందామా అంటే అందుకు తాహతు ఎక్కడుంది? ఆపాటికి శక్తే వుంటే తనకు యిన్ని అవస్థలెందుకు ? అగచాట్లు ఎందుకు?

రాముడు బాగానే కునుకుతీసి నిద్రపోతున్నాడు. తాతకు నిద్రఅనే మాటే స్ఫురణకు రావడంలేదు. గుండెల్లో చెప్పరాని భారం. అడపదడప దగ్గు. ఈ దగ్గే అతని ప్రాణం తీస్తోంది. మనుమడి ముఖంలోకి తదేకంగా చూస్తూ ఒక్కొక్క అశ్రుకణమే రాలుస్తున్నాడు. పాపం. ఎప్పుడూ ఒక్కటే ఆలోచన — ఒకటే ఆశ — ఒక్కటే కోరిక! తను ముసలివాడైపోతున్నాడు; బతికినన్నాళ్ళు బతకబోడు. తను కాస్తా కనుమూశాక యీ లసివెధవ రాముడి సంగతేమిటి? వీడికింక దిక్కెవరున్నారు? వాడికేదయిన మార్గం చూపించిపోతే తనకు యింత బాధ వుండదు!

చేతుల్తో ముడతలుపడ్డ శరీరాన్ని తడుముకుంటున్నాడు తాత! ఇన్నాళ్ళూ తనకాలు చురుగ్గా సాగిపోతూ వుండేది. కాని యిప్పుడు — బొత్తిగా వారంరోజులనుంచి — అడుగుతీసి అడుగు వేయడమే ప్రళయమైపోతూంది. కళ్లు మసకలు మసకలుగా కనిపిస్తాయి. ఇట్లా యింకా ఎన్నాళ్లు దొర్లుతాయో తెలియదుగద. ఈ కాళ్లుచేతులు పడిపోయి కంటిచూపుగూడా మాయమైపోయి — తను యేం చేసేట్లు? మనమడి గతి యేమయ్యేట్లు? — ఈ రోజు తన స్థితిమరీ అధ్వాన్నంగావుంది. ఆరోగ్యంపూర్తిగానాశనమైపోయింది.

ఇంక తన వ్యవహారం రోజుల్లోనే పడిపోయినట్లుంది. తన చావును గురించి అంత బాధలేదు. కాని రాముడు, యింకా పన్నెండేళ్లయినా నిండనివాడు— యీరాముడు, యేం అయ్యేట్టు? ప్రతి రోజూ ఇదే ప్రశ్న. ఇదే వేదన! కాని జవాబు దొరకదు. నీరసం ఎక్కువవుతోంది. నరాలు వొంగిపోతాయి. హృదయం బాధగా మూలుగుతోంది. ఈదేశంలో తనకు యేం మిగిలివుంది? ఎవరు మిగిలి వున్నారు? అంతా తనే! తనకు మనమడు, మనమడికి తను!

అనాథ బిడ్డడైన రాముడికి యేదో జీవనమార్గం చూపించాలి! కాని యేం చూపించాలి? సుబ్బన్నతాత కళ్లు రెండూ నిర్విరామంగా నీళ్లు కారుస్తున్నాయి. మనమడివంక దిగాలుగా చూస్తూ చేతుల్తో తల బాదుకుంటున్నాడు.

కుఱ్ఱవాడు కదుల్తున్నాడు. కొద్దికొద్దిగా కళ్లు తెరుస్తున్నాడు. ఈ గుండ్రటి ముఖం, విశాలమైన కళ్లు లేతబుగ్గలు, నిడివైన ముక్కుతో వాడు ఎంత అందంగా కనిపిస్తున్నాడు. వీడికి పూర్తిగా తల్లిపోలికే వచ్చింది! సందేహం లేదు—వీడు తప్పకుండా అదృష్టవంతుడే అవుతాడు. హాయిగా జీవితం గడుపుతాడు. కులాసాగా బతుకుతాడు. కాని అందుకు తన ప్రయత్నం వుండాలి కద! ఏం చేయాలి, ఎట్లా చేయాలి? మొదటి నుంచీ అదృష్టం అంటే యేమిటో సుఖం అంటే ఏమిటో తెలియని యీ కుఱ్ఱవెధవ హాయిగా బతుకుతాడా? ఏమో, ఎవరికి తెలుసు!

'రాముడూ, నిద్రపట్టిందా నాయనా?'

'ఊఁ—'

'నిద్రపో తండ్రీ, నిద్రపో తెల్లారాక లేపుతాను—'

'ఎక్కడికి పోతున్నాం తాతా?'

'బెజవాడ!'

'బెజవాడా? యింకా ఎంతదూరం తాతా?'

'ఓ—బోలెడు దూరం!'

'తాతా, ఎందుకు పోతున్నాం అవూరు? మన వూరికంటే పెద్దదా తాతా, బాగుంటుందా?'—తాతకి ఒక్కసారి నవ్వువచ్చింది. మనమడి ముఖంలోకి లోతుగా చూచి ముద్దుపెట్టుకున్నాడు.

'చెప్పు తాతా!'

'అవును నాయనా! నిద్రపో, హాయిగా.'

తాత తర్వాత మనసులో నవ్వుకున్నాడు. కాని నవ్వుకోవడం చేత కాక, ఒక నిమిషం అయ్యాక ఆగిపోయాడు. కుర్రవాడికి తనేం సమాధానం చెప్ప గలిగాడు? ఇంతకూ తను బెజవాడ ఎందుకు వెళ్తున్నట్లు? తనకే అర్థం కాదు స్పష్టంగా! తనకు ఒక వూరేమిటి, వాడేమిటి?—ఎక్కడ మాత్రం ఏముంది? ఎక్కడైనా పూటకు ఇన్ని మెతుకులు దొరికితే అక్కడే తన నివాసం! అక్కడే తన యిల్లు. ఒకవూరేమిటి, నగరమేమిటి ఇట్లా ఎన్నో వూళ్లు, పట్టణాలు, మహానగరాలు తిరిగాడు. ఇంకా జీవితయాత్ర సాగిస్తూనే వుంటాడు, చివరివరకు.

మళ్లీ సుబ్బన్న తాతకు మనమడిని గురించే ఆలోచన పోయింది.

వాడు పసివాడు. ఇంకా వాడికి యేది సవ్యమో యేది అపసవ్యమో తెలీదు. ఏది మంచో చెడో తెలీదు. కాని వాడు ఇప్పుడిప్పుడే యేవో ఆలోచిస్తున్నాడు. కొద్ది కొద్దిగా అన్నిసంగతులు నేర్చుకుంటున్నాడు. తనతో గుడ్డిగా వాదనలకు కూడా దిగుతున్నాడు. వాడికి తనకున్నంత భయంలేదు, ముందును గురించి. ఎట్లా వుంటుంది? తన వయస్సెంత, వాడి వయస్సెంత? తన అనుభవంముందు వాడెంత? తనజ్ఞానం వాడికి అప్పుడే ఎలా కలుగుతుంది? అందుకనే అట్లామాట్లాడుతాడు, తను చెబితే నేర్చుకుంటాడు. వాడికి ముందును గురించి యేదో మొండిధైర్యం వుంది. వాడికి తన కంటే ఎక్కువ ధైర్యం, ఎక్కువ చొరవ!

'నేను లేకపోతే యెట్లా బతుకుతావురా?' అంటే నిర్లక్ష్యంగా తల ఎగరవేస్తాడు. తెలిసీ తెలియని యీడు. ఎరిగీ ఎరగని వివేకం. అందుకనే యిట్లా ప్రవర్తిస్తాడు. వాడికి యిలాంటి మాటలు తన నోటిమీదుగా వినడం బాగా అలవాటయిపోయింది. బాగా విసుగెత్తిపోయాడుకూడాను! తనవేపు వంకర చూపొకటి పారేసి నిర్లక్ష్యంగా నిర్లిప్తంగా 'ఆ మాట నేను ఎప్పుడో చెప్పేశానుగా!' అంటాడు. మొదట మొదట వాడు తనమాటలకు భయపడి యేడుస్తూ వుండేవాడు. కాని క్రమంగా నిర్లక్ష్యం యేర్పడింది. వాడి నిర్లక్ష్యానికి తనకు అప్పుడప్పుడూ కోపం వస్తూవుంటుంది. పెద్దగా అరిచేవాడు: 'నువ్వు సోమరి వెధవ్వు! నామీద గౌరవం లేదు. ఈ ముసలి వెధవ ఎప్పుడు చస్తాడా, ఎప్పుడు ఈ పీనుగను ఈడ్చి అవతల పారవేద్దామా అని చూస్తూన్నావు! నీకు జీవితం అంటే ఎంత నికృష్టమైనదో తెలీదు. హాయిగా వేడి వేడి బువ్వ తిన్నట్టు వుంటుందనుకుంటున్నావు! నీచేత యేమవుతుంది. వేలెడులేని గుంటడివి. నీకు ఎవరు మాత్రం యెందుకని సహాయం చేస్తారు? నీకు ఎవ్వడూ ఎర్రని యేగానయినా ధర్మంచెయ్యడు. దరిద్రంలోపుట్టి దరిద్రంలో పెరిగిన ముసలి వెధవను నాకే ముష్టిఎత్తుకోవడం ఎంతో కష్టంగా సిగ్గుగా వుంది. ఇంక పడుచు వెధవవు నీవల్ల యేమవుతుంది? ఎవడూ నీ ముఖాన ఉమ్మయినా వెయ్యడు. బండబూతులు తిట్టి బడిత పూజ చేస్తారు! వాళ్ల దృష్టిలో బిచ్చగాడు మనుష్య మాత్రుడనుకుంటున్నావా? —గడ్డిపోచ కంటే కనాకష్టం!--'

ఈవిధంగా తను వాడికి ఎంతగా విడమర్చి చెబుతూన్నా అర్థం చేసుకోకుండా వున్నాడు. సుబ్బన్న తాత హృదయం విచారంతో బాధలో కుమిలి పోతూంది. కళ్ళు ముడతలు పడుతున్నాయి.

మహాప్రవాహంలా దొర్లిపోయే తన మాటలమధ్య, వాడు—బొత్తుగా అనుభవంలేని పదకొండేళ్ళ గుంటవెధవ—యేమీ లెక్కలేకుండా యిలా

అంటాడు : 'ఊరుకో తాతా ! నన్ను గురించి యేమీ దిగులుపడకు! నాకేం రాజాలావుంటాను. ఏ కొట్లోనో గుమాస్తాగా చేరుతాను. సరుకులు అందించే పని చేస్తాను. నే నేదో బతుకుతాగా!' ఏమి నిర్లక్ష్యం ? 'వాళ్ళు నీ ప్రాణాలు తోడేస్తారురా! నిన్ను సుఖంగా వుండనివ్వరురా!' అంటాడు తను. 'వాళ్ళేం చెయ్యరు. ఒక వేళ వాళ్ళు యేదేనా చెయ్యిచేసుకున్నా ఆ కొలువుమాని మరోచోట చేరతాను. ఏదేమయినా ఒకడికింద తొత్తుగా పడి వుండాల్సిన అవసరం నాకేం లేదు !—లేకపోతే యేదన్నా ధర్మసత్రంలో చేరుతాను...

వాడి యీ ధోరణే తనకు అర్థంకాదు. వాడికింత మనోధైర్యం ఎట్లా వచ్చింది? ఎక్కడినుంచి వచ్చింది? పైగా వాడికి తను కష్టపడటం నిరంతరం తాపత్రయపడటం బొత్తిగా యిష్టంలేదు. "ఎందుకు తాతా, యిట్లా ఊరు ఊరూ తిరగడం? ఎందుకిట్లా డబ్బులు పోగుచెయ్యడం?" అంటాడు. వాడంటే తనకు ఎంత ప్రేమయినా యీ మాటలతో కోపం వస్తుంది. 'ఓరి కుర్రకుంక, నోరుముయ్యి. నే నీ యమయాతనంతా ఎవరికోసం పడుతున్నా ననుకుంటున్నావు? నా తాపత్రయమంతా నిన్ను యీ దరిద్రంనుంచి తప్పించడానికే! ఇకనన్నా నోరుమూసుకుని, సంగతులు తెలుసుకుని—మెదులు!' అంటాడు తను. కాని వాడు ఇంకా అర్థం చేసుకోలేకపోతున్నాడు. అందువల్ల తనబాధ మరింత ఎక్కువ అవుతోంది. కాని వాడు అర్థంచేసుకోగలిగినా చేసుకోలేకపోయినా తన కర్తవ్యం ఒకటే కద!

చుట్టూ అంతా నిశ్శబ్దం. రైలెక్కిన మహరాజులు దుప్పట్లు ముసుగులుతన్ని నిద్రపోతున్నారు. సుబ్బన్నతాత మాత్రం యింకా అక్కడే ఆ మూలనే ఒదిగి కూర్చున్నాడు. పడుకుందామంటే చలి! పైగా ఒడిలో పడుకున్న మనమడు కదుల్తాడు. తన నిద్రకేమొచ్చె! వాడికి కంటినిండా నిద్రపట్టితే అంతేచాలు! అంతా వాడికోసమేగాని తనకోసం కాదుగా!

సుబ్బన్నతాత కూర్చునే కునికిపాట్లు పడుతున్నాడు. మధ్య మధ్య శరీరం తడుముకుంటున్నాడు. మనమడిని నిమురుతున్నాడు. గజ గజ లాడించే చలిలో దగ్గరగా తీసుకుంటున్నాడు.

* * *

తెల్లవారింది. రైలు ఆగింది. జనం బిలబిలా నడుస్తున్నారు. లోనికి ఎక్కేవాళ్ళు, లోనించి దిగేవాళ్ళు—చాలా రద్దీగావుంది రైలుబండి గుమ్మాల దగ్గర. తెల్లవారడం పూర్తయింది. కాని యింకా ఎండపొడలు పడటంలేదు. ప్లాట్ ఫారమ్‌మీద అందరూ హడావడిగా నడుస్తున్నారు. పరుగెత్తుతున్నట్లుగా నడుస్తున్నారు.

సుబ్బన్నతాత రాముడిని లేపి కిందికి దింపాడు. 'చూడరా చూడు-కళ్ళువిప్పి చూడు. చుట్టూ ఎంత గొప్పగా వుందో!' అన్నాడు.

రాముడు నిద్రకళ్ళు నులుముకుంటూ చుట్టూరా ఒకసారి కలియ చూచాడు. ఈ జనాన్నందరినీ చూచి మనమడు భయపడిపోతా డనుకున్న తాతకు నిరాశే మిగిలింది. రాముడు చాలా సంతోషంగా హుషారుగా తయారయాడు. నవ్వుతూ చప్పట్లుచరిచాడు.

'ఉష్-గొడవచెయ్యకు. ఎవరన్నా చూస్తే పట్టుకుంటారు! పోలీసులకు పట్టిస్తారు!'

రాముడికి పోలీసులంటే సహజంగా భయంలేదు. తాత వాళ్ళకు వూరికే వంగి వంగి దణ్ణాలు ఎందుకుపెడతాడో వాడికి అర్థంకాదు. అందుకనే వాళ్ళు తాతని దబాయించి లాఠీలతోమోది డబ్బులు గుంజుకుపోతారు! వాళ్ళను యేమీ పలకరించకుండావున్నా సరిపోయె! అందుకనే తాతమీద కోపం రాముడికి.

'నేనేం గొడవ చెయ్యన్లే!'

'అదుగో చూడు అక్కడ నీళ్ళకుళాయి. వెళ్ళి ముఖం కడుక్కుందాం రా.'

ముఖం కడుక్కున్నాక తాత రాముడిని చేయి పుచ్చుకుని హోటలు గుమ్మం దగ్గరికి తీసుకెళ్ళాడు.

'బాబూ! కుర్రాడికి నాలుగు రోజులనించీ భోజనంలేదు. ఏదయినా ధర్మప్రభువులు దయచేయించండి బాబూ! పసివాడు బాబూ!' అని కాస్సేపు అరిచాడు. ఎవ్వరూ వాళ్ళముఖమయినా చూడలేదు.

'రాముడూ! ఆకలిగావుందా?'

'ఊఁ!'

'ఉండు నాయనా! ధర్మప్రభువులకు దయ కలగడంలేదు.' అంటూ ఒక అణా మిఠాయి కొనిపెట్టేడు, పక్కకొట్లోంచి. తాతదగ్గర డబ్బులుంటాయి, రాముడికి తెలుసు. కాని ఎంతో అవసరంవస్తేతప్ప ఖర్చు చెయ్యడు.

'నువ్వూ తిను తాతా, మిఠాయి.'

'నాకు వొద్దులే, నాన్నా. నువ్వు కడుపునిండా తిను.'

ఇద్దరూ మళ్ళీ మంచినీళ్ళు తాగారు.

ఇంక ఊళ్ళోకి వెళ్ళారు, పెద్దబజారు, ఆ బిలాబిలా సాగిపోతున్న జట్కాలు, రిక్షాలు, మనుషులు! ఎంతదూరం పోయినా తరగని రోడ్డు, తాత ఆగి, 'యిక్కడే ఎండ బాగా ఎక్కేదాకా కూచుందాం, యిద్దరం ఒకేచోట కూచుందామా?' అన్నాడు.

మనముకు జవాబు చెప్పేలోపునే 'కలిసి కూచుంటేనే మంచిది. నీకు సరిగ్గా యాచించడంకూడా చేతకాదు. ఎవడూ రాగి కానీ అయినా రాల్చడు!' అన్నాడు.

రాముడు మత్తుగా తల ఊపుతూ 'తాతా, నీకు దొరికిందంతా నువ్వే తినెయ్యవుగా! ఎట్లా అయినా ఒకటే!' అన్నాడు.

'ఓరి కుఱ్ఱ వెధవా! మన దగ్గరేం నిలవలుపడి వుంటాయనుకుంటున్నావా యేమిటి? డబ్బంటే నీకు గడ్డిపోచంతయినా విలువలేదేంరా? పదిరాళ్ళు చేరితే, ఒక వేళ నేను కన్నుమూసినా ఫరవా వుండదు!' అని బుజ్జగించే ధోరణిలో అని తాత రాముడి తల మృదువుగా నిమిరాడు. అలా నిమురుతూ 'యింతవరకు నీకోసం ఎంత నిలువచేశానో తెలుసా?' అన్నాడు.

'ఎంతేం?'

'పాతిక!'

రాముడిలో యీ అంకే యేమీ మార్పు తీసుకు రాలేదు. తాత గట్టిగా ఊపిరి సలిపి 'నువు కుఱ్ఱాడివి. నీకేం తెలీదు. సరేలే. ఇద్దరం విడివిడిగా వెడదాం. అంతేనా?' అన్నాడు.

'అంతే!'

'సరే. నేను యిక్కడే కూర్చుంటాను. నువ్వు యీ రోడ్డు చివరకు వెళ్లి కూర్చో. ఎండ నడినెత్తిమీదికి వచ్చాక లేచి నా దగ్గరకు వచ్చేయి.' అంటూనే సుబ్బన్న తాత రాముడిని ముందుకునెట్టి తను అక్కడే రోడ్డుకు పక్కగా కూలబడ్డాడు. రాముడు పదడుగులు ముందుకు వేసేటప్పటికి వెనకనించి 'దయామయులార । ధర్మప్రభువులారా!' అన్న అరుపులు వినిపించాయి. ఎవరో చెడిపోయిన వీణను పలికిస్తున్నట్లుగా వున్నది గొంతు. తాత గొంతు యీ మాటలు పలుకుతున్నప్పుడల్లా రాముడికి గుండెల్లో దేవినట్లు వుంటుంది. ఎవరూ యెఱ్ఱని యేగానయినా దానం చేయనప్పుడు తాత యేడుపు ముఖం మరీ ఎబ్బెట్టుగా వుంటుంది.

రోడ్డు రొదలో కలిసిపోయి తాత అరుపులు ఆక్రందనలు వినరావడంలేదు. రాముడు రోడ్డు చివరకు చేరుకున్నాడు. బుజంమీది గుడ్డ నేల మీద పరిచాడు. దాని వెనగ్గా కూర్చుని చేతులు ముందుకు చాచాడు. ఆకాశంవేపు ఒకమారు చూచాడు.

గుడ్డమీద డబ్బులేమీ పడటంలేదు. రాముడి నోటిమీదుగా మాటలు కూడా యేమీ రావడంలేదు.

ఒక గంట గడిచింది. తను మరీ రోడ్డుకు చివర కూర్చున్నాడు. దుకాణాలన్నీ దాటి దూరంగా కూర్చున్నాడు. జనం ఎవరూ మెసలకుండా ఉండేచోటు చూచుకుని కూర్చున్నాడు, రాముడు. ఎక్కడో దగ్గరలోనే పసిపిల్ల యేడుపు స్వరం వినిపించింది. ఎవరో చిన్న అమ్మాయి—ఏడెనిమి దేళ్ళ వుంటాయేమో—యేడుస్తూ రోడ్డుమీదనుంచి తన వైపుగానే వస్తూంది రాముడు తీక్షణంగా చూచాడు ఆ అమ్మాయివంక.

అమ్మాయి చాల అందంగావుంది. సుకుమారంగా వుంది. మంచి గౌను వేసుకుంది. మెడలో సన్నటి గొలుసు వేసుకుంది. రోడ్డుమీదే యేడుస్తూ వస్తోంది. ఏడవడంవల్ల అతి సుకుమారమయిన ఆ అమ్మాయి ముఖం కందగడ్డలా ఎఱ్ఱగా కందినట్లనిపించింది—రాముడికి. ఆ అమ్మాయి గౌనుతోటే, మధ్య మధ్య, కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకుంటూంది. ఒంట్లో శక్తిలేనట్లు నీరసంగా కాళ్లు యీడ్చుకుంటూ నడుస్తూంది. ఎక్కడికో, ఎందుకో ?

ఆ అమ్మాయి తనకు దగ్గరగా రాగానే రాముడు "ఎందుకమ్మాయి, యేడుస్తున్నావు !" అనడిగాడు సాదరంగా. ఆ పిల్ల యేడుపు ఆపేసి అబ్బాయివంక సూటిగా చూచింది. ఆ పిల్ల పెదవులు మళ్లీ వణికాయి; ముఖం ముడుచుకుపోయింది. మళ్ళీ మెల్లిగా, నెమ్మదిగా అడుగులు ముందుకు వేయసాగింది. ఈ అమ్మాయి యేడుపుతో తనకేదో సంబంధం వున్నట్లనిపించింది—రాముడికి. ఆ పిల్లవెంట నడుస్తూ అనునయంగా అన్నాడు: 'ఏడవకమ్మా ! ఛీ! పెద్దదానివికదూ, యిలా యేడవచ్చా ? తప్పుకదూ ?'

ఎదురుగా నిలుచుని 'యెందుకు ఏడుస్తున్నావో చెప్పవూ ?' అనడిగాడు.

'ఆ! నువ్వయితేనా?-' అంటూ ఆ పిల్ల నేలమీదపడి దొర్లింది.

'అయ్యెయ్యో. బేబీ! లే! కిందపడి దొర్లకమ్మా - మట్టి అంటుకుంటుంది. లే-లే.' అని రాముడు ఆ పిల్లను లేవదీశాడు.

ఆ అమ్మాయి ఎంతకూ యేడుపు మానకపోవడంతో రాముడికి కూడా యేడుపు వచ్చినంతపనయింది. ఎట్లాగో సంబాళించుకుని, 'ఎందుకమ్మాయీ ఏడుస్తున్నావు? ఎవరయినా కొట్టారా?' అన్నాడు.

'ఊహు'

'ఏమన్నా పోయిందా?'

'ఊఁ'

'ఏం పోయింది?'

'జేబు రుమాలు!'

'ఎక్కడ పోయింది?'

'తెలీదు. ఈ రోడ్డుమీదే పోయింది.'

'పోతే పోయిందిలే, ఏడవకు!'

'నాన్న కొడతాడు. అమ్మ కొడుతుంది. కొత్త రుమాలు. నీలం రుమాలు. ఎక్కడో జారిపోయింది' అని ఆ అమ్మాయి మళ్ళీ యేడుపు మొదలెట్టింది. క్రమక్రమంగా యీ యేడుపు పెద్దదవుతోంది. స్థాయి, గతులు మారుతున్నాయి. రాముడికి యేమీ పాలుపోలేదు. తను యేం చేయగలడో తోచలేదు.

'ఏడవకమ్మా! దొరుకుతుందిలే—' అన్నాడు. ఆ అమ్మాయి మాత్రం అతని ఓదార్పు గమనించే స్థితిలో లేదు.

రాముడు మనసులో ఈ అమ్మాయి కష్టాన్ని తలుచుకున్నాడు. కొత్త రుమాలు పారేసిన అమ్మాయిని ఏ తలిదండ్రులూ తేలికగా వొదలరని

పించింది వాడికి! అబ్బా! ఈ చిన్న అమ్మాయిని—అందమైన అమ్మాయిని కొడతారా? కొడితే యింకా యేడవదూ? పాపం—అనుకున్నాడు.

తనేమీ సహాయం చెయ్యలేనందుకు రాముడికి తనమీదే తనకు కోపం వచ్చింది. నాలుగు అడుగులు అటు యిటు వేశాడు. ఆ పిల్లకు ఎదురుగా నిలుచుని—యేం మాట్లాడాలో తెలియక చివరకు 'రోడ్డుమీద యిట్లా ఏడవకూడదమ్మా, తిన్నగా యింటికి వెళ్ళు. అమ్మతో చెప్పు. ఇంకెప్పుడూ యిలా అజాగ్రత్తగా ఉండననీ, రుమాళ్ళు పారేయననీ. ఒట్టు వేసుకో' అన్నాడు,

ఆ అమ్మాయి యేడుపు మానేసి తాపీగా కూర్చుంది. రాముడు సంతోషించాడు. 'ఆ! అదీ! యిప్పుడింక యింటికి వెళ్ళు. నీతో కూడా మీ యింటిదాకా వచ్చేదా? మీ వాళ్ళతో నిన్ను కొట్టవద్దని చెప్పమంటావా?'

గౌనుకు అంటిన దుమ్ము దులుపుకుంటూ ఆ అమ్మాయి తల అడ్డంగా వూపింది.

'అయితే వస్తాను—' అంటూ బయలుదేరాడు రాముడు.

అమ్మాయి కళ్ళు తుడుచుకుని నాలుగువేపులా పరికించి చూచింది. ఎదురుగా రాముడు నుంచుని వున్నాడు.

'నువ్వు రావద్దు, అమ్మకు బిచ్చగాళ్ళంటే తగని కోపం' అంటూ ఆ అమ్మాయి ఒక్కత్తే ముందుకు నడిచి వెళ్ళిపోయింది.

రాముడు నిలువెల్లా కుంగిపోయాడు. ఠీవిగా హుందాగా నిలుచున్న వాడల్లా క్రమంగా నడుం వంచేసి యథాప్రకారం దీనంగా తయారయాడు.

బాగా ఎండ ఎక్కినట్లనిపించింది. తాత దగ్గరకు వెళ్ళాడు. ఇద్దరూ కలిసి తాత సంపాదించిన కొద్ది అన్నం తిన్నారు. ఈ అన్నం సంపాదించడానికి తాత ఎన్ని గుమ్మాలో ఎక్కి దిగాల్సి వచ్చింది. రాముడికి, యీపని కాకుండా, తాత తన దగ్గరున్న డబ్బుల్తో తనకు మంచి భోజనం ఎందుకు

కొని పెట్టడో అర్థంకాదు. ఆ మాట పైకి అంటే తాత చీవాట్లు మొదలెడతా డని భయం!

ఆ సాయంత్రమంతా కూడా యే పని చేస్తున్నా రాముడి ఆలోచన లన్నీ ఉదయం కనిపించిన అమ్మాయిని గురించే వుండిపోయాయి. ఏమ యిందా అమ్మాయి? ఇంటికి క్షేమంగా చేరుకుందా?....వాళ్ళు భాగ్యవంతు లేనా? భాగ్యవంతుల పిల్ల అయినట్లయితే యివాళ దెబ్బలు తప్పవు! వాళ్ళె ప్పుడూ మంచివాళ్ళు కారు. బీదవాళ్ళు అంత తొందరగా చిన్న పిల్లలమీద చెయ్యి చేసుకోరు—ఏమంటే పెద్దవాళ్ళకు వీళ్ళ కాయకష్టంమీద బోలెడంత ఆశ వుంటుంది—ఒకటొకటిగా యీ ఆలోచనలన్నీ అతని మెదడులో పని చేశాయి. క్రమంగా హృదయభారం ఎక్కువవుతోంది, విసుగనిపిస్తోంది కూడా.

సూర్యాస్తమయం అవుతూవుండగా రాముడు తను కూర్చున్న చోటి నుంచి లేచి మళ్ళీ తాత దగ్గరకు బయలుదేరాడు. అక్కడ తాత .. వొంగి నుంచుని బుజాన బరువైన మూట మోస్తూ ముఖానికి చెయ్యి అడ్డం పెట్టు కుని వొచ్చే పోయేవాళ్ళను యాచిస్తూ చెయ్యి చాపుతున్నాడు. తాత వెనకగా టోపీ ముందుకు లాక్కొని పోలీసువాడొకడు వున్నాడు. ఆతని చేతిలో లాఠీ కర్రకూడా వుంది! దగ్గరకు వచ్చి నిల్చున్న మనమడిని చూచి తాత 'ఒరే! నీ జోలి ఖాళీగానే వుందే! నాది చూడు-నిండిపోయింది. ఇక్కడివాళ్ళు ఎట్లా గయినా ధర్మప్రభువులు' అన్నాడు.

* * *

ఆ రోజు తాను సంపాదించిందంతా తాపీగా లెక్కపెట్టి మూట కట్టు కున్నాడు తాత. రాముడు నిర్లక్ష్యంగా రోడ్డు ప్రక్కనే పడుకుని ఆకాశం వైపు చూస్తున్నాడు. తాత మూట కట్టడం అయిపోయాక మళ్ళీ యిద్దరూ బజార్లలోకి బయలుదేరారు. తాత కర్ర పొడుచుకుంటూ మాధాకవళం యెత్తాడు. ఇద్దరూ కడుపునిండా భోంచేసి కుళాయి నీళ్ళు తాగారు.

తర్వాత ఊళ్లో సత్రం అరుగుల మీద పడక వేశారు. నాపరాతి బండలు చలిగాలికి మరింత చల్లగా వున్నాయి. తాత తన పాత పేలికలన్నీ కింద పరిచాడు. రాముడిని పడుకోబెట్టాడు. పైన గొంగళి కప్పాడు. వెచ్చగా నిద్రపొమ్మన్నాడు. కాని-యింకా నిద్ర రావడం లేదు. తాత మరోసారి తన మూటలన్నీ భద్రంగా వున్నాయో లేదో చూచుకున్నాడు. ఒక మూట విప్పాడు, మళ్లీ కట్టాడు. ఇలా తన పనిలో తను నిమిషం తీరుబాటు లేకుండా సతమతమవుతున్నాడు. దూరాన మరో మహాప్రపంచాన్ని పెద్ద పెద్ద నగరాలను మంచి మంచి మనుష్యులను - అడగక్కర్లేకుండానే దాన ధర్మాలు చేసే పెద్దలను—ఊహించుకుంటూ తాత మనసులోనే ఎంతో సంబరపడుతున్నాడు.

తాత యేదో వస్తువు తీసి మనమడికి చూపుతూ "ఒరే! రాముడూ యిది చూడరా! అంతా వెండి! కనీసం యాభై అయినా పలుకుతుంది" అన్నాడు.

అతడి ముఖంలో ఎంతో సంతోషం తాండవిస్తోంది.

"యేమిటది?"

"వెండి గిన్నె!"

"ఎక్కడిదీ?"

"మరేం భయపడకులే! ఒక కిటికీలో ఎదురుగుండా కనిపించింది. కిక్కురుమనకుండా తీసుకుని కోటు కింద దాచేశాను. ఎవరూ చూడలేదులే. ఇంకో ఊరు వెళ్లాక తాపీగా అమ్మేద్దాం!—యిదిగో ఈ గిన్నె సరే! ఈ రుమాలు చూడు. ఎంత పెద్దదో, నీలం రంగులో ఎంత బాగుందో చూడు!"

కంపిస్తున్న చేతులతో చేతిరుమాలు బయటకు తీసి చూపించాడు తాత. రాముడు చూచాడు. నీలం రంగు రుమాలు! ఎంతో అందంగా వుంది. కొత్తది - సందేహం లేదు! అదే!

రాముడి మనఃఫలకంలో అకస్మాత్తుగా ఏడుస్తూన్న యేడేళ్ల చిన్న అమ్మాయి మెరిసింది. తాత ముఖంవంక వికారంగా చూచాడు, అసహ్యం వేసింది.

ఇంతసేపు తాత యేమిటేమిటో చెబుతూనే వున్నాడు, దగ్గుతెర అడ్డం వచ్చి మాట సాఫీగా రాక అవస్థగా వున్నా అలాగే చెప్పుకుపోతున్నాడు. చేతులు వూపుతూ యెందుకోగాని నవ్వుకుంటున్నాడు. ముఖంమీది చెమట బిందువులను చేత్తో తుడుచుకొంటున్నాడు.

రాముడికి తాత ముఖం స్పష్టంగా కనబడటం లేదు. బజారు దీపం కాంతి తగ్గింది. ఇటు తాత ముఖాన్ని, అటు ఏడుస్తూన్న ఏడేళ్ల అమ్మాయి చిన్నారి ముఖారవిందాన్ని పక్క పక్కనే ఊహించుకుంటూ చాలాసేపు ఆలోచనలలో మునిగిపోయాడు రాముడు. అంత చక్కటిపిల్లను ఈ మొద్దు-మొరటుమనిషి - నిమిషంలో ఎట్లా ఏడిపించేశాడు? ఎంత ఇదిగా బాధ పెట్టాడు? ఇద్దరికీ పోలికెక్కడ? ఎంత భేదం అంతస్తులో!

తాత గొణుక్కుంటున్నట్లుగా అనుకుంటున్నాడు: 'యింకో వంద రూపాయలు సంపాయించానంటే యింక నిర్విచారంగా చచ్చిపోవచ్చు'.

ఈ మాట రాముడిలో చెప్పరాని ఆవేదన కలిగించింది. ఒళ్ళు మండిపోయింది. 'ఇక నోరుమూసుకుందూ? ఎందుకట్లా గొణుక్కుంటావు! ఎట్లాగయినా చస్తావులే. చావక యిక్కడే ఉట్టికట్టుకు ఊరేగవు. చావక ఏం అవుతావు. ముసలితొత్తువు-దొంగవు....అన్నెం పున్నెం ఎరగని చిన్న అమ్మాయి సొత్తు దొంగిలిస్తావుగా! ఇంత వయసువచ్చి నువ్వు చేయగలిగిందిదేగా! నువ్వెట్లాగూ నరకానికే పోతావులే!' అంటూ ఉద్రేకంకొద్దీ పిడికిలి బిగించి తాత ముఖంవేపు ఊపాడు చేయి.

ఉన్నట్లుండి నిశ్శబ్దం ఆవరించుకుంది. కారు మబ్బులు చంద్రుడిని దాస్తున్నాయి.

No. 8324 GUDDA...

సుబ్బన్న తాత నిశ్చలంగా కూర్చున్నాడు. రాముడు ఆత్మపరిశీలన చేసుకుంటున్నాడు.

'తాతా—' అంటూ ఏడుపు మొదలెట్టాడు రాముడు.

'ఏమిరా! భయంభయంగా వున్నది కదూ? ఏమిటి అంటున్నావు?' అన్నాడు తాత, నిశ్చలంగానే. రాముడికి యీగొంతు ఎంతో కొత్తదిగా తోచ సాగింది.

ఉరుములు-మెరుపులు.

దారుణంగా వర్షం కురుస్తోంది.

చలికి ముడుచుకుపోయి పడుకున్నారు.

'రేపు ఊళ్ళోకి వెడదామంటావా? నేను రాను. నన్ను వదిలెయ్యి. నేను ముసలితొత్తును—దొంగను – నే నెందుకు? ఈ వానలో తుపాను గాలుల్లో నకనకలాడిపోతూ దిక్కుమాలిన చావు చస్తాను. నేను రాను. నువ్వు ఒక్కడివే వెళ్ళు, వెళ్ళు—' తాత నెమ్మదిగా అరుపుల్లోకి దిగాడు.

'తాతా, నన్ను క్షమించు—' అంటూ రాముడు తాత వొడిలోకి ఒరిగిపోయాడు. తాతలో కలిసి పోయాడు,

'ఊహు—లాభం లేదు, నేను రాను. పది సంవత్సరాలు నీకోసం నానా బాధలు పడ్డాను. నీకోసమే యింకా యీ భారంమోస్తూ భూమిమీద ఉన్నాను. నన్ను తిట్టుతున్నావుగా! నేను చచ్చిపోతానులే! నన్ను దొంగ నంటావుగా! నేను దొంగనే! అయితే ఈ దొంగతనం ఎవరికోసం చేయ వలసి వచ్చింది? తెలుసా? నీ సుఖంకోసం, నీ జీవితం సుఖమయం అవడంకోసం! సరే! కానీ—దొంగతనం చేశాను. నేను నరకానికే వెడ తాను! హరి భగవంతుడా! ఈ కుఱ్ఱాడిద్వారా నన్ను శిక్షిస్తున్నావా? నన్ను వెంటనే నీలో కలిపేసుకోరాదూ!'

రాముడు భయపడిపోయి, తప్పుచేశానన్న భావంతో కుమిలిపోతూ, తాత పెడుతున్న చీవాట్లన్నీ భరిస్తున్నాడు. కళ్ళు మూసుకోవడానికూడా ధైర్యం లేకపోతోంది. వాన క్రమంగా పెద్దదవుతోంది. రాముడికి తాతను యిక్కడే వదిలేసి తను ఎక్కడికైనా పారిపోదామని ఒక్క క్షణంపాటు అనిపించింది. కాని తనకు తెలియకుండానే తాతకు మరింత దగ్గరగా జరిగాడు. అకస్మాత్తుగా ఆయన మోకాలు తనకు తగలడంతో ఏం ఉపద్రవం జరగనున్నదోనని భయపడ్డాడు.

ఉరుములు మెరుపులు యింకా తగ్గలేదు. తాత ముఖాన్ని చూస్తున్న కొద్దీ రాముడికి భయం ఎక్కువ అవజొచ్చింది. ఆముఖం బాగాపాలిపోయింది. దానిలో కళాకాంతులు లవలేశమయినా లేవు.

తాత కడుపులో తన తలదాచుకుంటూ 'తాతా, వెడదాం పద—' అని ఏడుస్తున్నాడు రాముడు, తాత మనమడిని దగ్గరగా లాక్కున్నాడు. రొమ్ముకు గట్టిగా అదుముకున్నాడు. అనుకోకుండా వలలో యిరుక్కున్న సింహంలా గర్జించాడు. ఈగర్జనతో దాదాపు పిచ్చెక్కినట్లయి రాముడు తాతపట్టునుంచి విడిపించుకుని దూరంగా పోయిపడ్డాడు.

కాస్సేపటికి వర్షపురొద, ఉరుములు మెరుపులు తగ్గిపోయాయి. వాతావరణమంతా అతి ప్రశాంతంగా తయారయింది.

తాత, మనుమడు తమకు తెలియకుండానే నిద్రకుపడ్డారు. ఆ నిద్రలోనే ఒకచోటికి చేరుకున్నారు. *

(భారతి)